

knyhakh, Reader in Philosophy: In 6 Books, Book 6: 20th-Century Foreign Philosophy, 146–152. Kyiv: Dovira. <http://surl.li/rtsnct>.

16. Scheler, Max. 1996. "Sutnist moralnoi osobystosti" ["The Essence of Moral Personality"]. In *Suchasna zarubizhna filozofia*:

Techii i napriamky, Modern Foreign Philosophy: Trends and Directions. Reader, 10–31. Kyiv: Osnovy. <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/sheler.html>.

L. Komisar

ACTUALIZING THE "POLYLOGUE ON THE HUMAN" IN THE EUROPEAN TRADITION OF PHILOSOPHICAL ANTHROPOLOGY

The **introduction** offers the optics of actualizing anthropological problems in the context of the contemporary post-information society. In particular, the author advocates the idea of reactualizing the concept of "the human" as a leading problem of the continental philosophy, which forces modern intellectuals to reconsider the significance of anthropology both for personal self-knowledge (in ethics and axiology) and for the processes of humanization of being (in ontology, philosophy of history, social philosophy and philosophy of culture). **The aim** of the article is to study trends and vectors of "rediscovering" the subject matter of the human from classical to modern projects of philosophical anthropology. In this way, the author provides a critical understanding of the fundamental problematic nature of the (self-)determination of the human. **Research methods.** The topic of the article involves the use of interdisciplinary methods: structuralist-phenomenological, logical-analytical, ethical-axiological, cultural-philosophical, hermeneutic-ontological and comparative, as well as the "history of concepts", "preunderstanding", commentary, explication and interpretation. In the **research results**, the author conducts a historical-philosophical retrospective on the formation of the main problems within the philosophical anthropology, specifically, unfolding the genesis and transformation of the outlined discourse from the ancient classics to the postmodern anthropological multiverse. In particular, the study demonstrates the "anthropocentrism" of the continental philosophy, both in its classical ideas (in the axiology of the movement founder M. Scheler) and modern ones (in the context of the topical discourse of meta-anthropology). The **discussion** outlines the current prospects for the development of the "polylogue on the human" in the European tradition of philosophical anthropology, particularly in its transdisciplinary horizon. In the **conclusions**, the author supports the classical principle of "open question" by O.-F. Bolnov, that considers the infinite possibilities and multifacetedness of the pluralistic interpretation of the human. Contrary to the ontological definition of the human, in the declared axiological perspective the human is permanently open to existence and has the intention of (self-)transcendence. Thus, anthropological interpretation comprehends the inexhaustible fullness of meaning in the existence of each human being.

Keywords: axiology, anthropology, worth, discourse, ethics, critique, value, praxis, polylogue.

DOI: 10.18372/2412-2157.40.19325

УДК 141.319.8:316.28 (045)

Л. І. Мокляк

ЛЮДЯНІСТЬ У СИСТЕМІ АНТРОПОЛОГІЧНИХ ВИМІРІВ СУЧАСНИХ КОМУНІКАТИВНИХ ПРОЦЕСІВ

Національний авіаційний університет
e-mail.kaljalja1947@gmail.com; ORCID ID: 009-0003-0272-0992

Анотація. Мета статті полягає у спробі з'ясувати засади, на яких формується внутрішня духовна спільність учасників комунікативних процесів. Виокремити той антропологічний чинник, ціннісно-світоглядний орієнтир, який дозволяє людині у стосунках з іншими представниками її співбуття перейти з рівня «Я – Воно-відношення» (когнітивно-прагматичний світ, де людина виконує певну рольову утилітарну функцію, перебуваючи у монологічному, індивідуалізованому світі), на рівень «Я – Ти-відношення» (діалогічний зв'язок, який забезпечує реалізацію повноцінних міжлюдських стосунків). Серед широкого спектру антропологічних вимірів комунікативних процесів особливої уваги заслуговує концепт «людяності». Залучення концептуально-понятійного аналізу дозволяє визначити сутнісні характеристики концепту «людяність» у співвідношенні з такими категоріями, як «духовність», «моральність», «співчуття», «розуміння». Теоретичним підґрунтям дослідження стали роботи вітчизняних дослідників у галузі філософської антропології, соціальної філософії, етики, філософії культури, соціології, психології. У статті обґрунтовується думка, що діалогічне спілкування може здійснюватися тільки тоді, коли сторони цього процесу налаштовані на партнерські стосунки, які в своїй основі мають ознаки людяності.

Ключові слова: діалог, духовність, комунікація, культура, людяність, ментальність, спілкування, співчуття, цінності духовні.

Вступ

Сфера соціальних відносин, міжіндивідуальних стосунків, спілкування, комунікації завжди привертала увагу філософів, учених. Для сучасних трагічних реалій буття українського суспільства ця сфера є актуальною й найважливішою не тільки на рівні світоглядно-теоретичного осмислення, а й на рівні реального буденного існування і виживання, збереження своєї ідентичності, своєї державності. Сучасні українські реалії – це справжня, як би її не називали «гібридна», «інформаційна», «технологічна» – війна. Коли кожного дня, кожної години цілеспрямовано, агресивно знищуються міста і села, гинуть тисячі людей, руйнуються пам'ятки культури, мінами й снарядами «засіваються» поля, ліси і ріки. Інформаційне сміття заповнило ЗМІ, соціальні мережі, маніпулюючи свідомістю і психікою людини,

спотворюючи історичні події та сучасні факти і обставини.

Сучасна антропологічна катастрофа ХХІ століття, що відбувається у центрі європейської цивілізації, загострила необхідність переосмислення, перегляду, переоцінки не тільки економічних, політичних але й морально-ціннісних засад буття сучасної людини і людства загалом. Ця кризова ситуація проявила важливість і нагальну необхідність налагодження комунікативних відносин на політичному, технологічному, економічному та військовому рівнях. Як свідчить сьогоднішня, не в останню чергу проявили себе не тільки прагматично, раціонально обґрунтовані розрахунки, а й суто людські, партнерські відносини порозуміння, співчуття, солідарності, відповідальності за спільне майбутнє світу. Вкрай важливим завданням для сучасної

української держави є створення такої комунікативної соціальної системи, яка б була спрямована на збереження ментального світу української нації, її душевного і духовного здоров'я, любові до життя, віри і надії в перемогу добра над злом.

Мета і завдання

Пророчче, ще в 2014 році, накреслюючи напрямок філософсько-антропологічного дослідження, прочитуються сьогодні думки вітчизняного філософа Є. Андроса, який попереджав, що «перед лицем прямої агресії Росії та її наступу на Україну на усіх фронтах, питання зміцнення життєвих сил української людини опинилося у центрі філософсько-антропологічних досліджень». І далі вчений підкреслює «нашим завданням є знаходження гідної відповіді на це питання, тобто таке філософування, яке давало б відповіді на найбільш злободенні проблеми буття сучасної української людини у світі та яке б сприяло позитивності її суспільного самопочування та її персональної саморефлексії, яке відкривало б перспективи реалізації на українській землі засадничих європейських цінностей свободи, солідарності та справедливості та надавало б українській людині життєвої наснаги вистояти перед екзистенційним викликом, який іде від останньої на планеті «імперії зла» – нашого північно-східного сусіда» (Андрос 2014, 79).

Цей виклик потребує конкретної відповіді як на рівні світоглядно-філософського осмислення, так і здійснення реальних, практичних кроків інститутами громадянського суспільства. Створення, формування соціальних механізмів, реальних проектів для вирішення проблеми подолання антропологічної кризи, збереження і підтримання фізичного і духовного життя кожної людини, душевної стійкості, найдорогоціннішого капіталу держави.

Система соціальних відносин за своєю природою є комунікативною. Здійснюючись через взаємодію конкретних індивідів, соціальних суб'єктів як представників певних соціальних груп і суспільних утворень, у соціумі формується той соціокультурний і міжособистісний простір співбуття, в якому тільки й може відбуватися процес самоздійснення людини як людини, особистості, прояв її інтерсуб'єктивності. Де остання є «однією з висхідних онтологічних підвалин людського буття і створює умови для автентичного співбуття культурної спільноти...інтерсуб'єктивність – це своєрідне поєднання можливостей безперервної індивідуальної ініціативи і раціонально облаштованої спільної «домівки буття». Суспільна стратифікація і унормованість залишаються стійкими й надійними, допускаючи водночас необхідні трансформації (що ґрунтуються на прагненнях та ідеях індивідів і окремих груп людей) (Андрос 2003, 232).

Сфера інтерсуб'єктивності – це реальна, динамічна система міжособистісних комунікативних стосунків, де в живому спілкуванні стикаються традиції і звичаї з інноваціями, переосмислюється й критично переоцінюється попередній життєвий досвід, стимулюється пошук відповідей на нагальні питання життєустрою. Саме у спілкуванні як у особливому специфічному рівні комунікації, коли спілкування розуміють як такий тип відносин, «що

характеризується ставленням партнерів один до одного як до істот, наділених ознаками суб'єктивності... Водночас не всі міжлюдські стосунки можна визначати як спілкування, а тільки такі, що ґрунтуються на взаємному визнанні суб'єктивності і, отже, певною мірою набувають характеру самоцілі, формують внутрішню духовну спільність учасників» (Малахов 2002, 604) реалізується комунікативна дія, діалог, дискурс.

Спроба з'ясувати засади, на яких формується внутрішня духовна спільність учасників комунікативних процесів, визначила мету цієї розвідки. Виокремити той антропологічний чинник, ціннісно-світоглядний орієнтир, який дозволяє людині у стосунках з іншими представниками її співбуття перейти з рівня «Я – Воно-відношення» (когнітивно-прагматичний світ, де людина виконує певну рольову утилітарну функцію, перебуваючи у монологічному, індивідуалізованому світі) на рівень «Я – Ти-відношення» ((діалогічний зв'язок, який забезпечує реалізацію повноцінних міжлюдських стосунків).

Серед широкого спектру антропологічних вимірів комунікативних процесів особливої уваги, на нашу думку, заслуговує концепт людяності. Як слушно зазначав С. Кримський: «Людина вже не вичерпується визначенням *homo sapiens*, бо воно абсолютизує ознаку володінням розумом. А це не тільки обмежує людяність самою лише характеристикою інтелектуально розвиненої особи, а й затьмарює необхідність поєднання у визначенні людини розумного та морального як альтернативи машинному інтелекту. Людина є, насамперед, істотою, що має внутрішній світ, духовність, свою долю та зверненість до вищих цінностей (Кримський 2009, 4).

Для реалізації мети автор вважає за доцільне звернутись до уточнення таких концептів, як «духовність», «людяність», «моральність», «співчуття», «розуміння».

Методологія дослідження

Мета і завдання дослідження визначили методологічні засади аналізу зазначеної теми. В основі лежить діалектичний метод дослідження в поєднанні із загальнонауковими методами, такими як системний, культурно-історичний та компаративний. Залучення концептуально-понятійного аналізу дозволяє визначити сутнісні характеристики концепту «людяність» у співвідношенні з такими категоріями, як «духовність», «моральність», «співчуття», «розуміння». Теоретичним підґрунтям дослідження стали роботи вітчизняних дослідників у галузі філософської антропології, соціальної філософії, етики, філософії культури, соціології, психології.

Результати

Філософська думка ХХ століття передала нам у спадок нові філософські, соціологічні, наукові підходи до осмислення людини, її існування і діяльності на інтерсуб'єктивній, комунікативній основі. Саме на конструктивних напрацюваннях сучасної філософської антропології, яка охоплює широкий спектр міркувань про сутність людини, про

взаємозв'язок людини й світу, про вселюдське і індивідуально-унікальне в людині, про можливості самоздійснення сучасної людини у світі і критерії людськості в усіх сферах життя, відкривається можливість розгорнути дослідження заявленої теми.

У філософсько-антропологічних дослідженнях київської філософської антропологічної школи, з часів її створення академіком В. Шинкаруком у другій половині ХХ ст., проблема людини і світу людини, питання життєвого самоздійснення та самовизначення людини, осмислення неоднозначності буття сучасної людини, її духовний і душевний світ залишаються в епіцентрі досліджень сучасних вітчизняних науковців. Цей напрямок представлений у роботах Є. Андроса, А. Єрмоленко, В. Іванова, О. Яценко, М. Кисельова, Г. Ковадло, С. Кримського, В. Малахова, С. Пролеєва, Л. Ситніченко, Н. Хамітова.

Методологічним дороговказом у нашій розвідці щодо людяності як моральнісного виміру в системі комунікативних процесів слугує світоглядний принцип про природу людини як незавершуваний проект історії. «У сучасній філософській антропології йдеться про людину як незавершуваний проект історії, – зазначає А. Єрмоленко, – коли людина бере в свої руки і під свій власний контроль подальшу еволюцію розумного життя, що зокрема дається взнаки в явищах сучасної високотехнологічної цивілізації» (Єрмоленко 2019, 41). Ці зміни у буттєвій структурі людини торкаються і природи самої людини, її душевного і духовного стану, взаємодії, спілкування з іншими людьми, природою, культурою й особистого життєвого самовизначення.

Під впливом новітніх інтерактивних засобів комунікації та суттєвих перетворень у якості самої комунікації «наше повсякденне життя безпосередньо стає ареною зустрічі й діалогу різних конфесій, культур, ціннісних світів, тим часом зростаюча динаміка міжособистісних і міжкультурних контактів не лише руйнує усталені форми людських стосунків, але й сама по собі дедалі важче піддається будь-якому «олюдненню», – із сумом відмічає В. Малахов (Малахов 2006, 3). Інформаційно-технологічна емансипація людини ХХІ століття за всіх позитивних впливів має і своє задзеркалля. Поринаючи у тотальну комунікацію, людина втрачає свою власну індивідуально-унікальну «таїну», стає знаряддям маніпуляції і управління.

Обговорення

Створені людським інтелектом новітні технології, технічний інструментарій поступово набувають абсолютної цінності і впевнено відвойовують світ у людини. Трансформується відношення людини до світу, коли людина починає мислити технічними категоріями, звільненими від етичного навантаження. Людина має справу з матеріальним світом, а не партнерами по буттю у цьому світі. І сама людина стає об'єктом техніки, а не суб'єктом. Сучасна людина «перетворюючи все, що довкіл, на засіб, – з гіркотою відзначає В. Табачковський, – вона, зрештою, зводить себе саму – до засобу втілення власних проєктів» (Табачковський 2003, 26). Негативний вплив сучасних соціальних комунікацій,

особливо в Інтернет-просторі та інших новітніх соціальних комунікаціях на моральні якості людини, – підкреслює Л. Дротянко. Аналізуючи особливості людського буття у сучасних соціальних комунікаціях, дослідниця зауважує: «Особистість інформаційної епохи мимоволі перетворюється на Віртуальну Людину, яка нагадує собою інопланетянина, оскільки її нові характеристики є ще недостатньо вивченими як природничими, так і соціально-гуманітарними науками. Віртуальна Людина в нинішню епоху існує в надзвичайно широкій системі мас-медіа, які не тільки конструюють нову техносціальну реальність, а й викривлюють існуючу реальність, що спричиняє трансформації людської природи, її базових характеристик» (Дротянко 2024, 7). На цій тенденції буття сучасного суспільства акцентує увагу і О. Матюхіна, «Сучасне суспільство, – наголошує дослідниця, – користується різноманітними комунікативними каналами, намагається нав'язати людині споживацькі цінності, які не дають засобів життєвого самоствердження. Замість системи цінностей виникає пуста» (Матюхіна 2024, 123).

Як відлуння цим процесам, на інтелектуальному небосхилі культури ХХ століття відбувається антропологічний поворот, де пізнавальні можливості людини пов'язувалися з пошуками шляхів облаштування світу людини як спільносвіту, де людина була б не господарем а «пастирем» (за висл. Гайдеггера). В. Табачковський, представник сучасної вітчизняної антропологічно-філософської школи, знаходить для цього визначення відповідне висловлювання українською мовою: людина – берегиня буття.

Що є особливого у людини «берегині буття»? Якщо згадати світоглядно-антропологічну тезу Г. Гегеля, що поки людина жива, вона не сказала свого останнього слова, через що її не можна визначити остаточно. Проте сама неможливість відтворити статичний та непорушний образ людини сучасної епохи дала можливість сучасним мислителям дійти висновку що «багатомірність людських виявів має розглядатися не лише як історична мінливість та плинність людських уявлень та самооцінок; багатомірність є сутністю людського» (Дондюк 2003, 134).

Згадаймо вище наведену думку С. Кримського про поєднання у визначенні людини розумного та морального як альтернативи машинному інтелекту, що це істота яка має внутрішній світ, духовність, зверненість до вищих цінностей. Духовність «це здатність переводити універсум зовнішнього буття у внутрішній всесвіт особистості на етичній основі» (Кримський 2009, 4). Друга, не менш важлива іпостась людини, на яку особливу увагу звертав батько української філософської антропології В. Шинкарук, підкреслюючи, що «людина не стільки живе, стільки переживає». Це те, що позначаємо як душевний вимір світу людини. Душа – індивідуальна своєрідність внутрішнього світу людини, пов'язана з проявами ментальності, волі, здатності до переживань, емоцій, почуттів, емпатії або відчуження.

Зазвичай, усі намагання дати визначення, формалізувати, унормувати прояви внутрішнього

світу людини зазнають поразку. Та чи інша дефініція мають право на існування, якщо акцентують увагу хоча б на одній із сутнісних характеристик предмета осмислення. Напружена історія опрацювання таких концептів, як «свідомість», «добро», «зло», «прекрасне», «потворне». До цього списку маємо віднести і концепт «людяність».

У сьогоденні у побутовому, і навіть діловому, спілкуванні маємо можливість спостерігати, а навіть і самі застосовувати в оцінці тих чи інших подій, людських вчинків, такі оцінки як «людяне чи нелюдяне». Приклад із життя. Одна матуся радить інший віддати свою донечку в перший клас саме до Ганни Іванівни. Вона є людяною, вмєє порозумітися із дітьми і батьками, завжди допоможе, відповідальна і турботлива, професіонал у своїй справі.

Із концептом «людяність», який є однокореневим із концептом «людина», ми пов'язуємо прояв високих моральних якостей людини. Все те, що стверджує цілісність і гармонію нашого життя, – повагу, любов, турботу, солідарність, порозуміння, співчуття, відповідальність. Цей список може бути продовжений. А все те, що руйнує життя, позначаємо оцінкою «нелюдяне» – жорстокість, зло, зневага, приниження, зверхність, нетерпимість. Список, нажаль, теж дуже довгий. І навіть буденна свідомість відмовляє цій негативній оцінці поріднитися з терміном «людина». Як правило, таку нелюдську поведінку оцінюють як «хижа», чи поводить себе як звір чи тварина. Зважаючи на те, що тварина не володіє моральним табу і тією чеснотою, яку людина визначає як відповідальність.

У вітчизняній філософській думці щодо цього питання склалися наступні методологічні підходи: по-перше, людяність здатна сутнісно розкрити себе тільки за межами гуманістичної ідеології, яка будується на принципі антропоцентризму. Людяність не є утвердженням людського начала самого по собі, всупереч усьому іншому. По-друге, людяність як міра людського передбачає відповідальність людини, спроможність обмежувати себе у своїх потребах і інтересах, коли вони зустрічаються з потребами і інтересами спільноті її буття. Людяність передбачає відкритість людини Іншому, бути толерантним до Іншого, сприймати і розуміти, поважати його життєвий світ» (Мокляк 2023, 58).

Людяність – це зовсім не те, що можна сконструювати, розбудувати або здійснити, її навіть неможливо досягти, якщо спеціально поставити перед собою таку мету – слухно зауважує В. Малахов. Але можна практикуватися в людяності. Людяність зростає і втілюється у практиці... Наші людяні або нелюдяні дії роблять людяними або нелюдяними нас самих, причому ця наша людяна або нелюдяна практика може бути інкорпорована в найрізноманітніші формоутворення суспільної діяльності як своєрідний «внутрішній аспект останньої» (Малахов 2013, 37).

Висновки

Людське існування – це співбуття людей, комунікативне за своєю природою. Це є фундаментальна аксіома, теоретично обґрунтована і практично підтверджена історичним розвитком

людства. Як засвідчує цивілізаційний рух людства, через такі культурні феномени, як міф, релігія, мистецтво, філософія людина прагнула і шукала механізми подолання відношення «Я – Воно», яке є необхідним як сфери матеріально-практичного освоєння світу, як когнітивно-прагматичний світ. «В системі такої комунікації людина стає річчю серед речей і не може вирватися за рамки своїх рольових функцій... Через це і виникає необхідність перейти до «Я – Ти – відношення», до діалогічного комунікативного зв'язку, який визначає... усю сукупність міжлюдських стосунків, тобто сферу інтерсуб'єктивного, взятого на всіх його рівнях і підрівнях» (Андрос 2003, 227-228).

Людяність як світоглядно регулятивний орієнтир людини є тим усвідомлюваним моральнісним принципом, який твориться, формується в процесі реальної життєдіяльності соціальних суб'єктів. Коли імперативні настанови моралі як сфери загального обов'язку трансформуються в особистісні переконання, стають духовно-душевними феноменами, регуляторами облаштування світу не тільки окремої людини але й певної соціальної групи, спільноти, сім'ї, етносу, нації, соціуму загалом. Дозволимо собі висловити думку стосовно того, що саме міра людяності може слугувати критерієм цілісності, впорядкованості, гармонійності, довершеності тієї чи іншої соціальної системи як світу окремого соціального суб'єкта, так і соціуму в цілому. Саме через людяність людина виявляє своє духовно-душевне ставлення не тільки до «Іншого» але й до «Іншості» загалом – світу природи, культури, соціуму. Людяність – багатомірний духовно-душевний феномен, який характеризується багатим спектром своїх проявів – від емпатії і порозуміння, толерантності і солідарності, добротності і поваги, любові і милосердя до почуття відповідальності й благоговіння перед життям.

Наукові розвідки сучасних комунікативних процесів пов'язують із діалогом, із діалогічним комунікативним зв'язком, як одним із найважливіших механізмів цивілізаційного облаштування сучасного людства, можливості реалізації повноцінних міжлюдських стосунків. Діалогічне спілкування може здійснитися тільки тоді, коли сторони цього процесу є налаштованими на партнерські стосунки, які в своїй основі мають ознаки людяності.

Список літератури

1. Андрос Є. *Комунікативна природа людського буття*. Філософія. Світ людини. Київ: Либідь, 2003. С. 225-242.
2. Андрос Є. Сучасне філософсько-антропологічне знання як основа життєвої стійкості української людини. *Філософські обрії*. Полтава: 2014. Вип.31. С.71-81. (*Науково-теоретичний журнал*).
3. Дондюк А. *Багатомірність людського буття та сутність людини*. Філософія. Світ людини. Київ: Либідь, 2003. С. 121-138.
4. Дротянко Л. Унікальність людського буття у сучасних соціальних комунікаціях. *Вісник Національного авіаційного університету*. 2024. № 1 (39). С. 5-10. (Серія «Філософія. Культурологія»). DOI: <http://doi.org/10.18372/2412-2157.39.18424>
5. Єрмоленко А. Людина як "незавершений проект історії" у суспільстві "ризиків і загроз" сучасної цивілізації. *Філософська антропологія та цивілізаційні виклики сучасності*. XIV Шинкаруківська читання. Київ: Знання України, 2019. С. 38-50.

6. Кримський С. Б. *Заклики духовності XXI століття (3 циклу щорічних лекцій ім. А. Оленської-Петришин, 2002 р.)*. Київ: Вид. дім «КМ Академія», 2003. 32 с.

7. Малахов В. Спілкування. Філософський енциклопедичний словник; рекол.: В. І. Шинкарук (голова) та ін. Київ: Абрис, 2002. 750 с.

8. Малахов В. *Етика спілкування*: навч. пос. Київ: Либідь, 2006. 400 с.

9. Малахов В. Проблема несумісності культурних цінностей та сучасні практики людяності. *Толерантність та діалог в сучасному світі*. Зб. Наук. Праць. Філософські діалоги '2013. Київ: 2013. С. 29-40.

10. Матюхіна О. Соціальне вчення католицизму про роль сучасних комунікативних процесів у гармонізації індивідуального та соціального. *Вісник Національного авіаційного університету*. 2024. № 1 (39). С. 122-126. (Серія «Філософія. Культурологія»). DOI: <http://doi.org/10.18372/2412-2157.39.18470>

11. Мокляк Л. Людяність як світоглядний принцип соціального проектування в добу сучасних глобальних викликів. *Вісник Національного авіаційного університету*. 2023. № 1 (37). С. 56-61. (Серія «Філософія. Культурологія»). Doi: <http://doi.org/10.18372/2412-2157.37.17576>

12. Табачковський В. Особистісні виміри людського: духовність, свобода, творчість, моральність. Філософія. Світ людини. Київ: Либідь, 2003. С. 199-224.

References

1. Andros, Eugene. 2003. "Komunikativna pryroda liudskoho buttia" ["The Communicative Nature of Man's Being"]. *In Filosofiiia. Svit liudyny, Philosophy. The World of Human*, 45–68. Kyiv: Lybid.

2. Andros, Eugene. 2014. "Suchasne filofsosko-antropolohichne znannya yak osnova zhyttievoi stiikosti ukrainskoi liudyny" ["Modern Philosophical and Anthropological Knowledge as the Basis of Life Stability of the Ukrainian Person"]. *Filofsoski obrii, Philosophical Horizons*, 31: 45–68.

3. Dondyuk, Andrii. 2003. "Bahatomirnist liudskoho buttia ta sutnist liudyny" ["The Multidimensionality of Man's Being and the Essence of Man"]. *In Filosofiiia. Svit liudyny, Philosophy. The World of Human*, 45–68. Kyiv: Lybid.

4. Drotianko, Liubov. 2024. "Unikalnist liudskoho buttia u suchasnykh sotsialnykh komunikatsiakh" ["The Uniqueness of Human Existence in Modern Social Communications"]. *Visnyk Natsionalnoho aviatsiinoho universytetu. Serii: Filosofiiia. Kulturolohiia, Proceedings of the National Aviation University*.

L. Mokliak

HUMANITY IN THE SYSTEM OF ANTHROPOLOGICAL DIMENSIONS OF MODERN COMMUNICATIVE PROCESSES

Introduction. The 21st-century anthropological catastrophe at the heart of European civilization has intensified the need to rethink not only economic and political but also moral and value foundations of man's existence. **The aim** of the article is to find out the basis on which the internal spiritual community of the participants of communicative processes is being formed. **Research methods.** The study is based on the dialectical method of research, combined with general scientific methods such as the systematic, cultural-historical, and comparative methods. The use of conceptual and terminological analysis enables the identification of the essential characteristics of the concept of "humanity" in relation to categories such as "spirituality," "morality," "compassion," and "understanding." The aim of the article is to find out the basis on which the internal spiritual community of the participants of communicative processes is formed. **Research results.** To single out the anthropological factor, the value-based point of reference, which enables a person, in relation to other representatives of their coexistence, to move from the level of "I-It relationship" (a cognitively pragmatic world, where a person performs a certain utilitarian function, being in a monologic, individualized world) to the level of "I-You relationship" (a dialogical connection that ensures the realization of full-fledged interpersonal relations). **Discussion.** Among the wide range of anthropological dimensions of communicative processes, the concept of "humanity" deserves special attention. Involvement of the conceptual analysis allows to determine the essential characteristics of the concept "humanity" in relation to such categories as "spirituality", "morality", "compassion" and "understanding". **Conclusions.** Humanity, as a worldview-regulatory reference point of a person, is a conscious moral principle that is created and formed in the process of real-life activities of social subjects. When the imperative instructions of morality as a sphere of general duty are transformed into personal convictions, they become spiritual and mental phenomena and regulators, shaping the world of individuals, social groups, communities, families, ethnicities, nations, and society as a whole. The article substantiates the opinion that dialogic communication can be carried out only when its participants establish partner relations, which have signs of humanity in their core.

Keywords: dialogue, spirituality, communication, culture, humanity, mentality, interaction, compassion, spiritual values.

Series: Philosophy. Culturology 1(39): 5–10. <https://doi.org/10.18372/2412-2157.39.18424>.

5. Yermolenko, Anatoliy. 2019. "Liudyna yak "nezavershuvanyi proekt istorii" u suspilstvi "ryzykiv i zahroz" suchasnoi tsyvilizatsii" ["Man as an 'Unfinished Project of History' in the Society of 'Risks and Threats' in Modern Civilization"]. *In Filosofska antropohiia ta tsyvilizatsiini vyklyky suchasnosti. XIV Shynkarukivski chytannia, Philosophical Anthropology and Modern Civilizational Challenges. XIV Shynkaruk Readings*, 38–50. Kyiv: Znannia Ukrainy.

6. Krymskyi, Serhii. 2003. *Zaklyky dukhovnosti XXI stolittia (Z tsykyly shchorychnykh lektsii im. A. Olenskyi-Petryshyn, 2002)*. Kyiv: Vyd. dim "KM Akademiia."

7. Malakhov, Viktor. 2002. "Spilkuvannia" ["Interaction"]. *In Filosofskiyi entsyklopedychnyi slovnyk, Philosophical Encyclopedic Dictionary*, edited by Volodymyr Shynkaruk, 458–459. Kyiv: Abrys.

8. Malakhov, Viktor. 2006. *Etyka spilkuвання [Ethics of Interaction]*. Kyiv: Lybid.

9. Malakhov, Viktor. 2013. "Problema nesumisnosti kulturnykh tsinnosti ta suchasni praktyky liudianosti" ["The Problem of Incompatibility of Cultural Values and Modern Practices of Humanity"]. *In Filosofski dialogy 2013: Tolerantnist ta dialoh v suchasnomu sviti, Philosophical Dialogues 2013: Tolerance and Dialogue in the Modern World*, 29–40. Kyiv: Stylos.

10. Matyukhina, Oleksandra. 2024. "Sotsialne vchennia katolytsyzmu pro rol suchasnykh komunikativnykh protsesiv u harmonizatsii indyvidualnoho ta sotsialnoho" ["Catholic Social Teaching on the Role of Modern Communication Processes in Harmonizing the Individual and Social Dimensions"]. *Visnyk Natsionalnoho aviatsiinoho universytetu. Serii: Filosofiiia. Kulturolohiia, Proceedings of the National Aviation University. Series: Philosophy. Culturology* 1 (39): 122–126. <https://doi.org/10.18372/2412-2157.39.18470>.

11. Mokliak, Larysa. 2023. "Liudianist yak svitohliadni pryntsypt sotsialnoho proektuvannia v dobu suchasnykh hlobalnykh vyklykiv" ["Humanity as a Worldview Principle of Social Projecting in the Age of Modern Global Challenges"]. *Visnyk Natsionalnoho aviatsiinoho universytetu. Serii: Filosofiiia. Kulturolohiia, Proceedings of the National Aviation University. Series: Philosophy. Culturology* 1 (37): 56–67. <https://doi.org/10.18372/2412-2157.37.17576>.

12. Tabachkovskiy, Vitaliy. 2003. "Osobystisni vymiry liudskoho: dukhovnist, svoboda, tvorchist, moralnist liudyny" ["Personal Dimensions of the Human: Spirituality, Freedom, Creativity, Morality in Man"]. *In Filosofiiia. Svit liudyny, Philosophy. The World of Man*, 45–68. Kyiv: Lybid.